

NYELV VILÁG

A BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
IDEGEN NYELVI ÉS KOMMUNIKÁCIÓS INTÉZETÉNEK
SZAKMAI KIADVÁNYA

21

2018

Szerkesztőbizottság

Barthalos Judit, Fűkőh Borbála, Dr. Hegedüs Gyula, Hukné Dr. Kiss Szilvia,
Dr. Kéri András, Lehr Emma, Szendrői Ildikó

Főszerkesztő

Dr. Kéri András

Technikai szerkesztő

Deák Gabriella

Szerkesztőség címe:

1054 Budapest, Alkotmány u. 9-11.

ISSN 1786-0636

Felelős kiadó: Dr. Csillag Sára

Készült a BGE Külkereskedelmi Kar házi nyomdájában.

Formátum: A/4

Ívszám: A/5

Példányszám: 250

Klein Ágnes és Márkus Éva szerk.: Ungarndeutsche Kinderliteratur in Theorie und Praxis (Magyarországi német gyermekirodalom elméletben és gyakorlatban)

A magyarországi német nyelvjárások, nyelvjáráskutatás és oktatás iránt érdeklődők minden bizonnyal érdeklődve veszik kezükbe vagy lapozzák át az elektronikus úton is elérhető didaktizált példákkal kiegészített kézikönyvet, amely 2017 májusában került publikálásra. A borítóján gyermekrajzokkal díszített kötet bevallott célja, hogy az elméleti háttér mellett gyakorlati segítséget nyújtson és bátorítson a nemzetiségi irodalmi szövegek felhasználására a kisgyermek (óvodás, illetve kisiskolás korosztály) oktatásában. A szerzői kollektíva figyelemre méltó, hiszen több intézmény¹ neves oktatói mellett, szerepet kaptak gyakorló pedagógusok² és végzős hallgatók³ is.

Az egyik szerkesztő Dr. habil. Klein Ágnes, a Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Karának egyetemi docense, intézetigazgató. Szakterülete az alkalmazott nyelvészet, nyelvpedagógia. A másik Dr. habil. Márkus Éva, egyetemi docens, tanszékvezető, 2017 novembere óta az ELTE Tanító- és Óvóképző Karának dékánja. Szakterülete a magyarországi német nyelvjárások, ezen belül a Budai-hegység falvainak német nyelvjárása és Nagybörzsöny.

A kötet négy részre tagolódik: I. Bevezető tanulmányok, II. Gyakorlati ötletek a tanításhoz/didaktizált példák, III. Interjú, IV. Hallgatói tanulmányok. A kötetet ezen felül még kiegészíti egy DVD, amelyen magyarországi német gyermekjátékok hallhatóak Mirk Júlia Pilisvörösváron és környékén végzett gyűjtéséből.

A *Bevezető tanulmányok* részben három szerző, Klein Ágnes, Juhász Márta és Radvai Teréz, adnak egy elméleti áttekintést a magyarországi német gyermekirodalomról, illetve a magyarországi német nyelvjárásban írt gyermekirodalomról, amelynek létjogosultságát és hasznosságát az oktatásban különösen fontosnak tartják.

Klein Ágnes kiemeli a gyermekirodalom megkülönböztetett szerepét, hiszen nem elég a művet „a gyerekeknek írni, kell, hogy az a gyerekek számára interpretálható is legyen.”⁴ Emiatt fontos az, hogy bizonyos elemek, mint a humor, a jó és a rossz megkülönböztetése, a pozitív végkifejlet helyet kapjanak a gyerekek számára írt irodalmi művekben. A szerzők nem kerülik meg azt a kényes kérdést sem, hogy vajon szükséges-e egyáltalán a magyarországi német nemzetiségi gyermekirodalom alkalmazása az oktatásban, hiszen számtalan anyaországi, autentikus (gyermek)irodalmi mű áll a kisgyermekeket tanítók rendelkezésére. Klein Ágnes válasza egyértelmű igen, hiszen amellett, hogy a magyarországi németiség történelmi helyzetéből, speciális nyelvi fejlődéséből adódóan a magyarországi német gyermekirodalom nemcsak sajátos nyelvezettel (magyar nyelvből átvett nyelvi elemek, szókincs) bír, de a magyarországi párhuzamok megjelenítésével megkönnyíti a kötődést a nyelvjáráshoz és nem elhanyagolható módon a haza iránti elkötelezettséget is segíti.

Juhász Márta tanulmányában sorra veszi azon érveket, amelyek mellette, illetve ellene szólnak a német nyelvjárásban írt szövegek oktatásban való felhasználásának. Juhász Márta kihangsúlyozza,

¹ ELTE: Baloghné Dr. Nagy Gizella, Dr. Márkus Éva, Dr. Müller Márta, Radvai Teréz, PPKE: Dr. Juhász Márta, PTE: Dr. Klein Ágnes

² Balázs-Lukács Katalin Pilisvörösvár, Hazenfratz Kinga Biatorbágy, Leinwetter Magdolna Rajka

³ Leidinger Judit, Mirk Júlia

⁴ ...denn es reicht nicht ein Werk an die Kinder zu schreiben, es muss auch für die Kinder interpretierbar sein.” Klien, Á. (2017): Ungarndeutsche Kinderliteratur durch Autoren und Werke. 10.

hogy mivel a nyelvvesztés a magyarországi német nemzetiséget sem kerüli el, különösen nagy szerep hárul az oktatási intézményekre abban, hogy a család helyett továbbadják, illetve megőrizték a nyelvjárásban írt szövegeket. A nyelvjárásban írt szövegek alkalmazása a kisgyermeknél megkönnyítheti egy későbbi idegen nyelv tanulását is, hiszen ők már fogékonyak lesznek egy új nyelvre.

Radvai Teréz beszédes című tanulmányából⁵ pedig megtudhatjuk, milyen szorosan összefügg e korosztály nyelvi fejlődésében a mozgás és a nyelvi fejlődés. A mozgás segítségével sokkal könnyebben rögzülnek egyes nyelvi elemek.

A második, egyben legterjedelmesebb részben gyakorló pedagógusok és neves egyetemi oktatók világítják meg gyakorlati példákkal, hogy hogyan lehet beépíteni a nyelvjárásban írt irodalmi szövegeket az oktatásba.

Balázs-Lukács Katalin és Müller Márta tanulmányában a nyelvjárásban írt irodalmi szövegek alkalmazásának hasznosságára világítanak rá, majd egy Franz Zeltner által helyi nyelvjárásban írt vers feldolgozását is bemutatják.

A már az első fejezetben is szereplő Juhász Márta ezúttal konkrét módszertani példákkal mutatja be, hogyan lehet egy nyelvjárásban írt mesét ennek a korosztálynak feldolgozni. A szerző a bemutatott példákkal szeretne a gyerekeknek kedvet csinálni az ilyen szövegekkel való foglalkozáshoz. Hiszen a nyelvjárás, különösen a kisebbségeknél, nem elsősorban a kommunikáció eszköze, hanem a kisebbségi kultúrával való azonosulás.

A kötetet szerkesztőként is jegyző Márkus Éva kiemeli, hogy a magyar kerettanterv is előírja a nemzetiségi iskolák számára, hogy az oktatás során vegyék figyelembe az adott nemzetiség nyelvjárását is. Erre a német népmeser és a német nyelv és irodalom tantárgyak keretében kerülhet sor. Ahhoz, hogy a tanítók ennek eleget tudjanak tenni, Márkus Éva gyakorlati ajánlásokat és javaslatokat tesz. Tanulmánya második felében a *Piroschka* (Piroska) című, magyarországi német nyelvjárásban írt mese feldolgozásához nyújt módszertani segítséget és konkrét feladatmintákat is.

A kortárs német nemzetiségi irodalom egyik legkiemelkedőbb alakja Joseph Michelis, akinek gyermekek számára írt verses- és meséskönyve a *Zauberhut* már a sokadik kiadást éri meg. Az ő szövegeinek a nyelvi fejlesztésben való alkalmazását mutatja be Leinwetter Magdolna, aki maga is gyakorló pedagógus. A fejezetet egy az előbbiektől kissé eltérő témájú tanulmány zárja. Hazenfratz Kinga a nyelvjárásban gyerekdalok alkalmazását mutatja be az általános iskola alsó tagozatos tanulói körében. A harmadik fejezet (*Interjú*) egy interjút tartalmaz a fent említett Joseph Michelis-szel, aki életéről és munkásságáról nyilatkozik az őt kérdező Baloghné Nagy Gizellának.

Innovatív fejezete a könyvnek a negyedik (*Hallgatói tanulmányok*), amelyben helyet adtak két végzős hallgató szakdolgozatának is. Leidinger Judit a magyarországi német irodalom korszakos alakjának, Koch Valériának szövegeivel foglalkozik. Koch Valéria a Magyarországi Német Írók és Művészek Szövetségének (VUdAK) alapító tagja. A szerző óravázlatokkal és feladatokkal alátámasztva ábrázolja a szövegek órai feldolgozását. A másik hallgató, Mirk Júlia saját (részben nyelvjárásban fennmaradt) mondóka és gyermekjáték gyűjteményét mutatja be, amelyet Pilisvörösváron és környékén gyűjtött. Az ő gyűjtése került a kötet mellékleteként DVD formájában kiadásra.

⁵ Bewegte Kinderliteratur mit ungarndeutschen Spielliedern und Spielreimen
bewegt jelentése: mozgalmas, mozgó

A kötet végén megtalálható a kötet szerzőinek rövid bemutatása is. A könyv a nyomtatott forma mellett elérhető az alábbi internetes oldalon is: <http://udpi.hu/hu/ungarndeutsche-kinderliteratur-in-theorie-und-praxis-pdf/file>, így a fent említett didaktizált szövegek, feladatlapok azonnal bevetethetők a német nemzetiségi oktatásban is.

Hukné Dr. Kiss Szilvia
KKK

NYELV